Orgel Stephanuskerk

Het Scheuer-orgel in de Stephanuskerk

Het oorspronkelijke orgel werd op 21 november 1819 opgeleverd door J.C. Scheuer, orgelbouwer te Coevorden.
Het instrument heeft op dat moment - blijkens een beschrijving uit een oude dispositieverzameling van de 19e eeuw - de volgende dispositie:

Prestant 8' Bourdon 16' Holpijp 8'
Octaaf 4' Fluit 4' Quint 3' discant
Octaaf 2' Fluit 2' bas Sesquialter 2 sterk
Mixtuur 3-4 sterk, bas en discant
Trompet 8', bas en discant.
Verder bezat het instrument een tremulant, een ventiel en een aangehangen pedaal.
De klaviatuur was midden voor in het instrument gepositioneerd.

Rond 1858 wordt er onderhoud aan het orgel verricht door orgelbouwer Nabers uit Deventer, waarbij de balgen en de windladen worden hersteld en het register Bourdon 16' wordt gerepareerd.
In 1900 wordt aan orgelbouwer Proper uit Kampen opdracht gegeven het orgel te herstellen, waarbij tevens de klaviatuur naar de zijkant wordt verplaatst, vermoedelijk om de organist beter zicht te geven op datgene wat zich in de kerkruimte afspeelt.
In de loop der jaren blijkt het instrument toch al gauw te klein voor de sterk gegroeide Hardenbergse gemeente.
In 1953 wordt aan de firma Reil, orgelbouwers te Heerde, opdracht gegeven het orgel geheel te renoveren en uit te breiden.
Het instrument werd voorzien van een rugwerk en een vrij pedaal, de bespeling wordt weer middenvoor aangebracht. De oude hoofdwerklade wordt ondieper gemaakt om daardoor meer ruimte voor een vrij pedaal achter het orgel te kunnen realiseren.

In de 80-er jaren van de vorige eeuw blijkt uit een verricht onderzoek, dat de toestand van het orgel zeer matig is, waarbij het advies luidde om aan restauratie te gaan denken.

Verschillende restauratieopties passeerden de revue, variërend van technisch herstel tot een algehele reconstructie.
Toen bleek dat het orgel, als monument zijnde, in aanmerking zou komen voor Rijkssubsidie kon definitief de keuze gemaakt worden voor rehabilitatie van het oorspronkelijke instrument, met handhaving in aangepaste vorm van de latere uitbreidingen.

De restauratie werd in 1991/1992 uitgevoerd.
In het plan werd gekozen voor plaatsing van het bestaande rugwerk in de oude onderkas, zodat het gehele meubel verder naar voren

kon worden geplaatst. Hierdoor kon de oude hoofdwerklade weer hersteld worden en bleef er voldoende ruimte achter het orgel over voor een vrij pedaal in een eigen kas.
De klaviatuur werd wederom opzij aangebracht.
Door een gelukkige omstandigheid kon de hand worden gelegd op windladen van de Gebr. Scheuer, afkomstig uit de Hervormde Schildkerk te Rijssen. Het ging daarbij om laden voor Hoofdwerk, Pedaal en Onderpositief. Qua afmetingen bleken de laden perfect te passen in de Hardenbergse kas, waarbij het tevens mogelijk was zonder al te veel ingrepen de oorspronkelijke dispositie van het hoofdwerk te reconstrueren.
Boven op het orgel prijken drie fraaie beelden (houten sculpturen), voorstellende Geloof, Hoop en Liefde.
Deze sculpturen dateren van de 18e eeuw en zijn door Scheuer in Duitsland gekocht.

In het front van het orgel zijn - reeds door Scheuer in 1819 - een tweetal medaillons aangebracht met de hieronder vermelde teksten.

De medaillons waren bij een van de vorige restauraties overgeschilderd, maar werden bij de restauratie van 1992 in de oorspronkelijke staat hersteld.

Technische beschrijving van het Scheuer-orgel

Het oorspronkelijke orgel werd in november 1819 opgeleverd door J.C. Scheuer, orgelbouwer te Coevorden.
Het orgel werd diverse malen hersteld / gerestaureerd, n.l. in 1858 door orgelbouwer Nabers uit Deventer, in 1900 door orgelbouwer Proper uit Kampen en in 1954 door orgelbouwer Reil uit Heerde.
De laatste - zeer uitgebreide - orgelrestauratie vond plaats in 1992, eveneens door orgelbouwer Reil uit Heerde.

De orgeldispositie is nu als volgt:

(S = Scheuer, R1 = Reil 1953, R2 = Reil 1992)

Hoofdwerk:

Prestant 8' (S)
Bourdon 16' (groot octaaf S, rest R2)
Holpijp 8' (groot octaaf R2, rest S)
Octaaf 4' (idem)
Roerfluit 4' (R2)
Quint 3' discant (R2)
Octaaf 2' (S)
Fluit 2' bas (S)
Sesquialter 2 sterk (R2) (enkele oude pijpen van S)
Mixtuur 3-4 sterk, bas en discant (R1

en R2)
Trompet 8', bas en discant (R2)

Rugwerk:
Prestant 4' (R2)
Holpijp 8' (groot octaaf vroeg 19e eeuws, rest R1)
Flute d'amour 4' (uit Quintadeen 16', R1)
Roerquint 3' (R1, uit Roerfluit 4')
Gemshoorn 2' (R1, uit Nasard 1 1/3')
Tertz 1 3/5' (R1, omgewerkt)
Flageolet 1' (R1, uit Quint 3' hoofdwerk)
Dulciaan 8' (R1, omgewerkt)

Pedaal:
Subbas 16' (R2)
Open fluit 8' (R2)
Octaaf 4' (R2) Tremulant
Fagot 16' (R2) Ventiel

Koppelingen:
Hoofdwerk + Onderpositief
Pedaal + Hoofdwerk
Pedaal + Onderpositief